

POMAHAJ BÓH

ČASOPIS EVANGELSKÍCH SERBOW

4. číslo

Budyšin, měrc 1951

Lětnik 1

Bibliske rozpominanje

wo Ść. swj. Jana 14, 19: Ja sym žiwy a wy budžeće tež žiwi

Jako naš luby Zbóžnik po swójim z rowa stanjenju svojich přěni króć postrowi, činješe to ze słowami: Měr budź z wami. Tutón postrow chce tež nas přeco znowa na to dopominać, štož je najwážniše na zemi: Měr. Tutón postrow chce pak tež tebe přeco zaso na to dopominać, zo maš hišće žiweho Zbóžnika, kiž chce tebi jutry nětko zaso najrjeńše darić: Swój měr. Ach, njewěrnó, džensa wšitcy wěmy, što do krasneho kubła měr na zemi je. Za nami leži grawociwa wójna. A hdžežkuli hladamy, wšudžom džensa hišće hrózbne znamjenja wójny widžimy, hrózbne zapusćenja. Ale najhórše tola je, zo je z wójnu hižo telko lět kónc a zo tola hišće žaného měra njeje. Přeco hišće su po cyłym swěće durje nuzy a zadwělowanja, haj, hišće wjace, durje hidy a njeměra wotewrjene. Kak zlé to tola je, zo su čłowjekojo zabyli, zo je nam kral jutrow něhdy swój zakon dał: Jedyn njech njese druheho wobčežnosć! Ach, zo bychmy my křesćenjo džensa jedna wulka jutrowna wosada byli, kotřiž so strowja z hłosom wulkeho krala jutrow: Měr budź z wami! Čohodla pak njeje žaného měra? Što nam přeco zaso měr bjerje? Ach, to so z jeničkim słowom praji: Hrěch! Je-li twoja wutroba poľna hidy a zawisce, žaného měra nimaš. Bydlitej-li w twojim domje zwada a rozkora, njemóže tam žaného měra być. Sy-li w swojim žiwjenju přeco njespokojny, njemóže do twojeje wutroby žaného měra přińć. — Što pak móže ći woprawdžity měr darić? Jenó tón, kiž će wuswobodža z hrěcha, kiž chce tebi druhi měr darić, měr duše, měr wutroby, a kiž chce tebi tutón měr darić, je jenički

kral jutrow, twój Zbóžnik, z rowa zbudženy. Wón ći dari měr, kiž je wjetši dyžli wšitkón čłowski rozum, měr Boži. Daj sebi, jutrowna wosada, tutón jutrowny měr darić! — A nětko daj sebi prajić, luby křesćano, bjez z rowa zbudženeho žadyn jutrowny měr! Móžeš sebi drje myslić, zo njejsu wučobnicy w tychle dnjach po Cichim pjatku wjele spali. W jich wutrobje běše džě wšitko rozlamane. Bě čmowa nóc we nich. Woni běchu kaž čłowjekojo, kotřiž rano z łódžu wjeseli na morjo jědžechu. Slónčko rjenje swěčeše, a morjo bě čiche. A nadobo bě wichor přišoľ, a morjo bě łódž do hłubiny ztorhnyło a spožrěło. Ludžo pak, kiž běchu so wuchować móhli, sedžachu na skalnišču a k swojimaj nohomaj ničo njevidžachu hač šumjate morjo. Haj, tak drje to bě we wutrobje wučobnikow wot Čicheho pjatka sem. Na hórce Golgatha běchu woni stali kaž na skalnišču. A kaž žołmy wichorojtego morja běše w jich wutrobje klinčalo: Křižuj jeho, hanjerske wusměšowanje njemdreje črjody pod křižom. Tehdy bě so tež łódž jich wěry podnuriła. Jich wutroba kaž jěrje zadwělujo zdychowaje: Nimamy žaného Zbóžnika wjace. A hdžež tón wjace njeje, tam tež njeje měra. — Ale hórje hišće je: Hdžež njeje žadyn Zbóžnik wjace, tam je nóc. Čohodla su žónske tak zrudne k rowu šće? Čohodla su wučobnicy tak struchli tam běželi? Čohodla nochcyše Thomas wěrić? Dokelž čile čłowjekojo wšitcy morweho w rowje pytaču, dokelž chcychu morwemu posľednju česć lubosće wopokazać, dokelž njemějachu ničo druhe wjace hač morweho Zbóžnika. Tohodla klinči jich hłos tak poľny

zadwělowanja: Hdže sće jeho položili? Hdže mamy morweho pytać? Haj, woni pytaču wšitcy morwe čělo, nic zbudženeho Zbóžnika. Tohodla bě w nich sama nóc. — Tuž jim, kiž tak morweho pytaču, z erta Božeho posła jutrowne prašenje napřeco klinči: Što pytaće žiweho pola morwych? — Tak smy tež my džensa prašani: Hdže pytaš svojich morwych? Kak stejiš při rowje svojich lubyh? Dajmy sebi při jutrownym rowje Jezusowym wotmoľwu spožćić: Jezus leži čiče w rowje morwy. Tuž jutry wěčnosć do časnosće stupi, Bóh sam do čicheje rowneje komorki. Ze swjatej ruku so morweho dótkny. A hdžež so Božej swjatej ruce morweho dótknyšćej, tam stajnje nowe žiwjenje nastawa. Hdžež je Bóh, tam njeje ženje smjerć. A Boži Syn woći wotewri kaž přěni čłowjek Hadam, jako bě jemu Bóh žiwy wodych dał. A potom so Boži Syn na přeco swoju zemsku drastu wsleče. Bóh jemu w rowje překrasnjene čělo da, njebiesku drastu, a z tutym překrasnjenym čělom so Jezus do wěčnosće wróći. Hlej, to je potajnstwo skalneho rowa w zahrodze Jozefa z Arimatije. — Móžeš to wěrić? Slyšiš jutrowne prašenje na sebje: Maš hišće žiweho Zbóžnika? Nimaš-li žaného žiwého Zbóžnika wjace, sy tež wšu wěru a wšu nadžiju zhubiš.

Tak je so wučobnikam zešlo. Ale woni su swoju wěru zaso namakali. Zbudženy je so jim zjewiľ: Tehdy so wučobnicy zwjesedichu, zo Knjeza widžachu. Njechaš tež ty so jutry tak zwjeselić, sebi tajku jutrownu radosć darić dać? Chrystus, zbudženy a žiwy, tež džensa tebi praji: Ja sym žiwy, a wy budžeće tež žiwi. W—r.

Doma a džěcatstwo

(Skónčenje.)

Wšědnje chodžach wot ranja 7 hodž. hač do 16 hodž. do wobchoda na džěto a wječor wot 18 do 22 hodž. na wječorny gimnazij. Běchmy wšitcy šulerjo, kiž nimo swojeho džěta tute kursy wopytowachu. Pod nawjedowanjom wuběrnych wučerjow a profesorow wuwiwachmy so chutnje w swojich studijach. Tele wječory su přezahe nam přeše. Šulske nadowki mějachmy w nocy potom spjelnić. Sym we wuknjenju derje pokročował a profesorjo připóznawachu moje a tych druhich napinace a tola wuspěšne džěto. Wjeselich so jara na prózdniny, w kotrychž mje posłachu na rěčny kurs university do francoskeho města Tour. Móżach nětko cuzy swět, kotryž jenož teoretisce z knihow znajach, nětko bóle a lěpje ze swojimaj wočomaj dožiwić.

Nimo wuznamnych studijow mějach skladnosć, widjeć rjane francoski kraj, kotryž přepučowach wot Vouvrez přez Pariz, Geneve hač do Marseille, Nice a Monte Carlo. Nasyćeny z rjanymi začiskami skónčich swoje prózdniny z tym, zo pozastach ducy na dompuću we Verdun, hdžež sej wobhladowach bitwišća pola Fort Veaux, Fleury a Douamont. Mjěz zapuścěnyimi polami su tam wulke pohrjebnišća z bělymi křižikami nad rowami wjele džesaćtysac padlych. Rjane rańše slónčko wobswětlowaše krajinu, kotraž je telko krewje młodych synow ewropskich krajow požrěla. Tam a sem pytaše mać, připučowawši zdaloka, row swojeho syna. Styskna modlitwa so zběže k všehomócnemu Bohu, zo njeby ženje wjace tajka žalostna wójna wudyrila. —

Z nowymi čerstwymi mocami džěch zaso w Barlinje na swoje džěto, ale — čłowjek sej wumysli što, Bóh pak to přeměnja! Wón mje zaso dowjedže do čěmneho dolha. Hrožaca bjezdžělawosć tež mi rubi džěto a zaslužbu a storči mje na dróhu do njeskónčneje hlódnjeje črjody bjezdžělowcow. Z tym běše tež kónec mojeho wopytanja wječorneho gimnazija, dokelž njemóżach wjace šulske pjenjezy płaćić. Wšón přichod a wša nadžija so mi zhubješće. Slědowachu čěžke tydženje a měsacy pytanja, čakanja a jara skromneho zežiwjenja, ale Boži prut a

kiž mje zaso na prawy puć wjedžešće. Dóstach skónčnje dowolnosć, woprawdžity gimnazij wopytać. Po dokładnym pruhowanju móżach zastupić do najwyšěje rjadownje gimnazija. Wšědnje chodžach do šule z nowej nadžiju, tola so k swojemu wotyknjenemu kóncej dóstać. Wězo dyrbjach sej tak rjec tele móžnoty wot mojeje huby wottorhnyć. Tola wopušćich lěto pozdžišo šulu jako abiturienta a mój hórce žadany přichod mějach před wočomaj.

Radostnje zastupich do teologiskeje fakulty na Barlinskej uniwersiće. Luby nan, dopóznawši moju prócu, mje podpěraše a porjadnje móżach nětko w studijach pokročować. Po přěnim semestrje džělach w prózdninach dcma poia mojeju staršeju. Wšitke wuhlady na dalje postupowanje do přichodneho powołanja běchu po čłowjeskim mēnjenju zwěscěne. Nan pak bórzy schori a dyrbješe do chorownje, hdžež po čěžkej operaciji wot časnosće do wěčnosće zańdže. Z čěžkej wutrobu dyrbjach lubu maćerku jako wudowu wopušćić a druhi semestr na uniwersiće nastupić. Rady bych so jenož z wědomostnymi studijemi duchownstwa zaběrał, ale přeco mi hrožeše nuza, kak bych so móhl zežiwić. Ale Bohu budž džak běch strowy, zo móżach w dolhich nocach z přeložowanjom z cuzych rěčow za wobchody sej swój chléb nimo studijow zastužić, Wšelakore džěto, raz jako domjacy wučer, raz jako překupc, mi pomhaše dale kročić na swojim puću. Přez jónkróčnu zaslužbu mějach skladnosć do Tartu (Dorpat) w Estonskej pućować a tam na uniwersiće jedyn semestr studować. Skónčnje wotpoložich přenje pruhowanje před konsistorstwom w Barlinje a přewzach přenje městno jako wikar tež w tutym wulkim měsće. Namakach lubu mandželsku, kiž ze mnu wšitke starosće swěru njese. Lěto pozdžišo dóstać so na přenje farske městno w Bramborskej. Bože puće so dziwne, ale Boža ruka tola čłowjeka wjedže po prawym puću. A wot toho časa móżach być ze skromnym džělaćerjom w Božej winicy. Krasniše powołanje mi so być njezda, hač jeho swjaty ewangelij přédować tyšnym a

stysknym dušam. Bóh spožč hnadnje, zo bych hódny wostał w jeho službje. —

Krótko po wotpołożenju druhého pruhowanja běch ja kaž wjele druzy nuzowany so wójersku drastu woblec a pjeť lět we wójnje služić. W tutych lětach džěše tež moja luba mać do wěčneje domizny. Po skónčěnj wójny nastupich druhu, wjetšu wosadu. Wot wójnskich wichorow do wšěch kónčin wuhnaći wosadni so zaso po času domoj wróćichu a započachu zaso na swojich polach džělać. Kelko wobćežnych a hluboko žarowacych bratrow a sotrow pytaše tróšt a wokřewjenje při Božim słowje! A kajka služba móže być rjeńša hač ta bědnym pomhać! Lěto pozdžišo běchu mosty a dróhi a železniske čary tak daloko wuporjědžane, zo mējach skladnosć do Łužicy pućować. Lubi serbscy bratřa mje prošachu, zo měł so do Serbow wróćić. Tak wopušćich moju rjanu němsku wosadu z jeje derje zdžeržanym Božim domom a džěch do němsko-serbskeje wosady Wojerec, hdžež wot 1. hodownika 1946 skutkuju. Stara Wojerowska cyrkej leži w rozpadankach a njeda so hač do džzensnišeho dnja zaso dotwarić, dokež wopory z wosady su přesnadne k tajkemu předewzaću. Bóh dał, zo bych na naši Serbja swoju cyrkej, kotruž su jich wótocho před 100 lětami dotwarili, tež nětko zaso natwarić móhli a z tym dopokazali, zo samsna wěra a lubosć Božemu słowu so w jich wutrobach howri. Černik.

Zdžerž mje přez swoje słowo, zo bych žiwy był a k hanibje njeprišoł na mojim wočakanju.

Ps. 119, 116.

A rozwući nas, zo my dyrbimy zapřec bjezbóžne wašnje a swětnje lóšty, a počćiwje, prawe a bohabojazne žiwjenje wjesć tu na tym swěće, a wočakować na tu zbóžnu nadžiju a zjewjenje teje krasnosće toho wulkeho Boha a našeho zbóžnika Jezom Chrysta.

List na Tita 2, 12, 13.

Přetož, wón budže so wopokazać jako rjane raniše zerja a budže k nam přińć jako dešćik, kiž zemju rozmača. Hozea 6, 3.

Jan Kilian, japoštoľ a rewolucionar

O. W.

Hižo wjace króć sym wo nim pisaľ. Najdokładnišo w Předzenu l. 1927. Ale snano smy hakle džensa k tomu dozrawili, tutoho wurjadneho muža cyle zrozumić. Wón běše bjez dwěla z nabožnym genijom, z najraznišim, kiž je so našemu ludej dóstaľ. Hižo w młodych lětach bu wot Boha do jeho služby powołany. — Kilian sam je z wulkej swojej pokornosću so toh lědma dótknył. Ale wěsće sta so to w Lipsku, hdyž tam studowaše, snano podobnje kaž pola jeho najlubšeho přećela Franca Delitzscha, pozdžišeho wulce slawneho profesora teologiskeje fakulty, kiž studujo filozofiju so njejpacce z pruhom Božeho slónca ducy po dróze powoľa, abo kaž pola jeho nasłědnika w delnjolužiskim dušepastyrstwe Morica Hermana Eberta, njezapomniteho Hrodzišćanskeho fararja, kiž studujo matematiku tež tajke nahle powołanje nazhoni. — Z Delitzschom a z horstku podobnje zmyslenych młodźencow steješe Jan Kilian w najnutrnišim dušiny mzwjazku, ze wšitkimi swojimi myslimi na Boha zloženy, přeco na to myslo, jeho swjatu wolu spóznać a do skutka stajić. To dyrbješe jemu woči wotewrić za wšitku njeprawdu, wšitke hrěchi a bjezbóžnosće, kiž so kolo wokoło njeho stawachu a dyrbješe jeho zahe dowjesć do přećiwnosće přećiwu statej, kiž je ze swojej mocu kryješe. — To jeho napjelniz ze swjatym japoštoľskim njezměrom, Bohu služić a jeho kralestwo rozšěrjeć. — Tohodla so najprjedy přisľubi misionstwu mjez póhanami. Samo w l. 1836 džěše do Basela na misionsku šulu. Ale wučba, kotraž so jemu tuďy dóstawaše, jeho njespokoješe. W l. 1837 přija farstwo w Kotecach. Tu njezměješe daloko do pruskich šulskich wosadow, w kotrychž běše wulki njezměr nastaľ. — W l. 1830 běše pruski stat sebi z lutherskeje a reforměrowaneje cyrkwy chcyl stworić jeničku zhromadnu uněrowanu cyrkej. Přez to běše storčil přeswědčenych lutherskich Serbow do čežkich dušiny strachow. Tući wustupichu z nowěje staćanskeje cyrkwy a sebi wubědžichu svoju staru po lutherskich wuznačach založenu, staroluthersku cyrkej.

— To wězo njeběše lochko. Pruski stat jich přescěhowaše, tykny wjednikow do jastwa. Njemějachu ani cyrkwinych ani šulskich twarjenow, ani dosć fararjow a wučerjow. — Jim přińdže Jan Kilian na pomoc. Jako woprawdžity japoštoľ Boži přechodžowaše wšitke hornjo- a delnjoserbske wosady hač do Lubnjowa, wšudžom hromadžeše wěrjacych, wopytowaše samotnych, wukładowaše jim Bože słowo, krčićeše jich dźeći a chowaše jich zemrětych, bu sam wobskorženy, přescěhowany, hanjeny. Fararjo w Pruskej běchu zwjetša přećiwu njemu. Podwolichu so statej. A wšitko to činješe Kilian lěta doľho cyle darmo! Wón so žiwješe ze swojimi snadnymi dochodami Kotečanskeje cyrkwy, doniž so w nazymje l. 1848 njeprěsydli do Duboho, hžež so žiwješe z hišće snadnišimi dobrowólnymi darami. Ženje wón njeskoržeše. — Wón so čuješe w službje Božej! — Ale druhdy, hišće w poslednich lětach swojego džělapolneho žiwjenja spominaše toľa rady na rjanu lěsnoju Kotečansku faru. Jenož zdžěla su mi akty a protokole Kilianowych skórzbow znate. Swědča wo rjekowskim wojowanju. W tutych lětach sta so Kilian z nabožnym rewolucionarom. — Wěra je něšto cyle wosobinske, něšto, štož je z Boha, do nabožiny so stat nihdy njesmě měšeć. Kilian bu z wojowarjom wo nabožnu swobodu. Swoboda swědomja sluša do čłowjeskich prawow. Tute so přeni króć zjawnje připowědachu we wulkej francoskej rewoluciji l. 1789, tež so žadachu l. 1848/49 a budžeja so přeco znowa žadać. — Mamy rozdžělić mjez zwonkownej a znutřkownej rewoluciju. Zwonkowna so stawa w parlamentach, na barikadach a we wuličnych wojowanjach. Znutřkowna rewolucija je wukon duchownych wjednikow, na př. Voltaire, Kanta, Hegela, Tolsteho a dr., tež nabožnje zbudženych duchow, kiž znowa namjetuja a přepytuja přenje prašenja čłowskeje duše. — Do tutych slušeše Jan Kilian. hdyž sebi kruće žadaše nabožnu swobodu, a za nabožinu wuda heslo: „Preč wot stata!“ Je dlěši čas traľo, prjedy hač je so Kilian k tutomu přeswědčenju

předobył. — Doľho wěrješe wón do móžnosće křescanskeho stata. Tohodla z wulkej radosću widžeše powołanje wěrjaceho Lipsćanskeho profesora Adolfa Harlesa za wjednika sakskeje ewangeliskeje cyrkwy, a hdyž 10. měrc 1850 deputacija ewangeliskich serbskich towarstwow pod wjednistwom Hendricha Imiša, tehdy hišće wučerja w Budyšinje, wyšeho dwórského předarja Harlesa w Drježdžanach powita, přepodachu jemu zahorjeny spěw Jana Kiliana. Z jeho słowow sapa jeho wěra. „Widzerjo Boži, witaj k nam! — Cyrkej so zbita pozběha, wójske sej zbudžuje mocy. — Wjedz nas we bėdženjach, Harleso, stejmy za domjace prawa!“

„Swětlo ze Słowjanow naroda, Radosć a nadžija Serbstwa,

Z tobu my pónđzemy do njebj K zbožnosći wěčneho herbstwa.“

Harles běše českeho pochoda, kaž wobdžiwajomny Franc Delitzsch pochadžeše z přeněmčeneje serbskeje wsy. K tutomu Harlesej je Jan Kilian tež stupił do wosobinskich počahow. Z nim je so raz we Wichowach pola Hrodzišća zetkaľ, njewěm při kajkej skladnosći, a tež dlěši čas rozrěčowaľ. Tehdy je jemu Harles prajiľ, zo by jemu tola pisaľ, hdyž změje něšto na wutrobje. To je Kilian činiľ. — Do swojego wupućowanja do Ameriki spisa jemu 24. nowembra 1851 dokładny list a jemu zdžěli, čohodla so z tajkim zaměrom nosy. — Ani w Pruskej, ani w Sakskej njeje na nabožnu swobodu myslić. Tež statna serbska ewangeliska cyrkej nima jeho zaňč. Jejny oficielný organ „Sakski cyrkwinosulski časopis“ z jeho pjera nič njewočišći. W léce 1852 je chcyl nabožny serbski časopis wudać, ale sakske ministrstwo jemu to njeje dowoľiľo, jemu ani prajicy, čohodla, hač je jemu jeho wosoba abo jeho lutherska wěra abo jeho Serbstwo na puću. Wosebje jeho šeri hrózbny rozkor mjez cyrkwy a šulu. Do statneje sakskeje cyrkwy se pričradnjuja swětne mysle. A k tutej nabožnej nuzy so přidružuje hospodarska. Kilian wyšemu dwórskemu předarjej sprawnje zdžěli, zo lužiscy zemjenjo na kraju wutřebaja swoich robočanow. Haj wón tutym knježkam w

lisce wěšći njesmilny sud Boži, „dokelž njejsu žaneje smilnosće znali“. — Kilian skónčnje wuznaje: „Pod tajkimi cyrkwinymi wobstojnosćemi ja zbědnu a duchownje zeschnyju. Bóh je mi wotewrił wrota do nabožneje swobody.“ — Słowa su kaž wo pomoc wołanje. Wrota do nabožneje swobody — to je puć do Ameriki!

W Americe je Kilian bórzy spóznać dyrbjał, zo ma njewobmjezowana nabožna swoboda swoje njedostatki. — Tam dyrbješe zhońić, zo mały džěl jeho serbskich wosadnych wot njeho wotpadny, dokelž běše so zawjesć dał wot metodistow. Nastachu jemu čezke wojowanja. Ale skónčnje so jemu tola z pomocu sylnijeje powahi poradzi, w serbskej wosadze přewjesć krutu disciplinu. Najebać tajkich nazhonjenjow je tola swojemu cyrkwinskemu idealej swěrnny wostał hač naposled. Do Ewropy wězo dońdžechu powěsće wo njeměrach w serbskich wosadach a zběhnychu so tež škodopfejne hłosy: „To ma nětk Kilian wot swojeje nabožneje swobody!“ — Jim wotmołwi Jan Kilian w jednym ze swojich poslednich listow, kotryž sebi jako drožinku chowam, zo sebi dale chwali nabožnu swobodu w Americe, hdžež so wosadna cyrkej cyle njewotwisna wot stata přez zhromadźiznu wosadnych samazarjaduje, hdžež su jeho sobuwučahowarjo přez Božu miłosć a swoju pilnosć hódnje dopředka přišli, mjez tym zo sebi za němski stat ničo dobrego njewočaka.

Kilian běše japoštoł a rewolucionar! — Najlěpje jeho zrozumimy, hdyž jeho přirunujemy z wonymi mužemi, kiž sebi wot l. 1620 sem w Americe pytachu wučeknišćo za swobodu swojeje wěry. — W l. 1854 doje farar Kilian do Teksasa. Jeho łódź rěkaše Ben Nevis kaž 1343 m wysoka hora w Šotlandskej. — Wje'e podobnych łódźow je w běhu nima'e třoch lětstotkow do Ameriki doješlo. Su přiwjedle tam kolonistow. Mjez nimi Ochranowscy bratřa, Hugenottojo, Quekojo, Adwentistoj, Menonitojo a dr. Wšitcy dhcychu do swojich wosadow zhromadźić woprawdže wěrjacych, kiž bychu žiwi byli cyle po słowach Noweho zakonja. Toho-

dla sebi žadachu dospołnu njewotwisnosć wot stata w nastupanju wěry, wučby, discipliny, přistajenjeja duchownych a wučerjow. — Džensa mjenujemy jich Kongregationalistow. — Do nich stušeše tež serbska wosada w Serbinje. — Kilian pohnu swoju wosadu k tomu, zo so jednohlósne přizamknuk lutherskej Missouri-synodze a tak so staji pod jejne dohladowarstwo. Je to z dopokazom jeho mudreje cyrkwinskeje politiki. Jeho wosada běše přenja w Teksasu, kotraž so Missouri-synodze přizamknuk. — Ze založerjom tuteje synody, sławnym fararjom Ferdinandom Walterom běše Jan Kilian hromadže w Lipsku studował a běše z nim najnutrnišo spřečeleny. Běštaj jenak staraj. —

Jan Kilian chcyše swojemu serbskemu ludej zarjadować nowu domiznu a jón wuchować před zahubu, kotruž wón z wěšćerskim wóčkom widžeše. W zawodže swojich spěwarskich knižkow praji wón hnujace słowa: „Je-li wěrnó, zo kaž praja, Serbstwo k swojemu zahinjenju chwata, da wam, lubi bratřa, tute spěwarske knižki k dobrej nocy podawam, jeli zo pak njeje wěrnó, štož praja, da k dobremu ranju!“ W Americe sej wočakowaše za swój lud nowe ranje.

Tu je wukonjał wulke, wobdźiwajomne džěto. Stawizny jeho kolonije su nimo měry zajimawe. — Jara čezko mějachu so Serbja w spočatku w Teksasu bėdźić, z choroscěmi, njeradženymi žnjemi, tež ze zwadami. — Ale wšitke čezje su hromadže ze swojim fararjom přewynili. Z přenjeje wosady nastachu po času pjeć. Su sebi cyrkwje twarili a šule. Jan Kilian běše zdobom z předarjom a z wučerjom, doniž jemu jeho syn Gerhard wučersku službu njewotewza. Džensa po nimale 100 lětach je jich ličba zrostla na něhdže 10 000. Swoju serbsku rěč wšak sej njejsu móhli zachować. Jenož starši ludžo ju hišće rozumja, młodžina rěči jendželsce. Z hłownej winu běše toho, zo njemějachu serbskich fararjow a wučerjow, a wězo přibywacy wliw přemócnego wobchoda. — Potomnicy něhdušich serbskich wučahowarjow su powšitkownje česćowani dla jich dobrych počinkow w cylej Americe. — To je so zjawnje wopokazało w l. 1937.

Tehdy postaji stat Teksas Janej Kilianej a jeho sobuwučahowarjam na jara swjatočne wašnje čestny pomnik w přitomosći statnych wyšnosćow a wjele tysac serbsce a jendželsce rěčacych Serbow. Při tutej składnosći měješe so tež swjedženska Boža služba w serbskej rěči a wšitcy přitomni spěwachu hromadže serbski kěrluš: „Ach wostań při nas z hnadu.“ — Wjele rjaneho a česćaceho je so tehdy rěčalo k stawje Jana Kiliana a jeho kolonistow. Najrjeńše pak je prajił hłowny sudnik tuteje krajiny, kiž rjekny, zo njeby ničo za džěto měł, hdyž bychu tam wšitcy tajcy byli kaž Serbja. — Tak saha wliw wurjadnje powahi Jana Kiliana hač do jeho pōzdnych potomnikow. Tajka dobra chwala a tajke žohnowanje dže za nim.

Tež my Serbja we Łužicy stejimy hišće pod jeho žohnowanjom. A wosebje džensa, hdyž je so nam to dostało, štož wón sebi žadaše — dospołna njewotwisnosć cyrkwje wot stata — mamy wšu přičinu so dokładnje z nim zaběrać.

Jako woprawdžity posoł Boži je Jan Kilian něhdy přechodźił cylu Hornju a Delnju Łužicu. — Kaž japoštoł Pawoł je stejał mjez swojimi Serbami w mórskich widochach na łódzi Ben Nevis a je jich pokojał. — Kaž japoštoł Pawoł je tež w swojej wosadze z mocu swojeho słowa džiwał na dobry porjad a wojował přećiwó falšnym křesćanam. — K nam džensa tutón naš serbski japoštoł rěči přez swoje spisy, předowanja, kěrlušje a wosebje přez swoju powahu. W jeho kěrlušach so zjewi jeho cyła wěriwa, sapaca, čućiwa wutroba! Wón wšitkich našich kěrlušerjow přetrjechi, nic jenož z wobsahom, tež ze swojej jadriwej čistej rěču. — Docyła je Jan Kilian 113 kěrlušow spěsnił. — Někotre su cyle samostatne, su so wuronile z jeho japoštołskeje duše. Jim je tež přidał wosebity hlós. Abo lěpje prajene: Hlós a słowa zdobom nastachu ze swjatej inspiraciju duše! — Swojim wěriwym je spisał swjatočnu himnu: „Njebjesa wisaju poňe mróčelow wyše kraja serbskeho“ z lapidarnym refrainom: „Serbja, zachowajće swěru, swojich wótcow rěč a wěru!“ (Skónčenje scěhuje.)